

CONTROLUL RISCULUI DE CREDIT

LECT. UNIV. DR. LAVINIA MARIA NEȚOIU

Universitatea din Craiova, Facultatea de Științe Economice, Str. Calugareni nr.1. Dr. Tr. Severin, Mehedinți, Tel: 0252/329191

E-mail: lnetoiu@yahoo.com

Abstract: When granting a credit the bank borrows money from its depositors. They must manage the money efficiently, make secure investments and reduce the credit risk as much as possible. In order to reduce this risk, the banks will consult firms specialised in collecting information regarding the banking risk and meanwhile take into account a series of restrictions in the credit granting.

În contextul integrării în Uniunea Europeană, băncile românești, în marea lor majoritate private, vor urmări să obțină cât mai multe performanțe în activitatea lor cu cât mai puține riscuri posibile. Unul dintre riscurile cu care se confruntă toate instituțiile bancare, nu neapărat din România, îl reprezintă *riscul de credit*. În acest sens băncile vor urmări un control riguros al acestui risc prin consultarea unor structuri special înființate la nivel central cât și prin aplicare anumitor restricții în activitatea de creditare.

În România structurile de combatere a riscurilor de creditare cuprind persoane cu sarcini precise, servicii și departamente, direcții în bănci sau centrale bancare, dar pentru că acestea s-au dovedit insuficiente, li s-a adăugat o Centrală în cadrul Băncii Naționale, denumită Centrala Riscurilor Bancare.

Centrala Riscurilor Bancare (CRB)¹ reprezintă o structură specializată în colectarea, stocarea și centralizarea informațiilor privind expunerea fiecărei instituții de credit din sistemul bancar românesc față de acei debitori care au beneficiat de credite și/sau angajamente al căror nivel cumulată depășește suma limită de raportare sau restanțele mai mari de 30 zile, indiferent de suma, înregistrate în restituirea creditelor de către persoanele fizice fata de care instituțiile de credit înregistrează o expunere mai mica de 200 milioane lei, precum și a informațiilor referitoare la fraudele cu carduri produse de către posesori.

Centrala Riscurilor Bancare are o bază de date organizată în patru registre:

→ Registrul central al creditelor (RCC) conține informații de risc bancar raportate de instituțiile de credit și este actualizat lunar;

→ Registrul creditelor restante (RCR) conține informații de risc bancar referitoare la abaterile de la graficele de rambursare din cel mult ultimii șapte ani și este alimentat lunar de Registrul central al creditelor;

→ Registrul grupurilor de debitori (RGD) conține informații despre grupurile de persoane fizice și/sau juridice care reprezintă un singur debitor și este alimentat lunar de Registrul central al creditelor;

→ Registrul fraudelor cu carduri (RFC) conține informații despre fraudele cu carduri produse de către posesori raportate de instituțiile de credit și este actualizat on-line.

Raportările efectuate de bănci conțin următoarele informații:

- date de identificare a debitorilor față de care banca înregistrează o expunere mai mare sau egală cu limita de raportare;
- date privind fiecare credit sau angajament de care beneficiază debitorul: tipul creditului, termenul de acordare, tipul garanției, serviciul datoriei, data acordării, data scadenței, suma acordată, suma datorată la momentul raportării, suma restantă.

¹ www.bnro.ro/legislație.

Centrala Riscurilor Bancare difuzează informații către bănci în două moduri:

- prin rapoarte lunare care cuprind informații privind toți debitorii pe care banca i-a raportat în luna respectivă cu toate informațiile disponibile referitoare la creditele și angajamentele de care respectivul debitor a beneficiat, de la toate băncile, fără a se preciza identitatea băncilor creditoare (situația riscului global);
- ca răspuns la interogări, situație în care băncile pot solicita două tipuri de informații: situația riscului global și situația creditelor restante, pe o perioadă de 7 ani.

Un obiectiv prioritar pentru următoarea perioadă, în scopul realizării unei evaluări cât mai complete a fiecărui debitor, precum și în scopul de a reduce riscul clientului, îl reprezintă includerea în baza de date a unor noi informații referitoare la: componența grupurilor de debitori, evidențiată de fiecare bancă; restanțele mai mari de 30 de zile înregistrate în restituirea creditelor de către persoanele fizice.

Sisteme similare de gestiune a informațiilor de credit funcționează cu succes în țările dezvoltate: Austria, Belgia, Franța, Germania, Italia, Portugalia, Spania.

Este demn de menționat însă faptul că, pentru un management adecvat al riscului de credit, a apărut și obligativitatea introducerii la nivelul băncilor, a unui sistem complex informatizat, acestea putând accesa fișierele Biroului de Credite și ale Centralei Riscurilor Bancare de pe lângă Banca Națională, fapt ce contribuie esențial la diminuarea factorilor de risc. Practic, băncile comerciale au acces la fișierele Băncii Naționale cu privire la înscrierea agenților economici în Centrala Incidentelor de Plăți (CIP), Fișierul Național al Biletelor la Ordin (FNBO), dar și în alte fișiere care conțin date despre istoricul firmelor solicitante, a relațiilor de grup, a existenței eventualelor litigii. Mai mult decât atât, prin reglementări interne, Banca Națională a României obligă băncile comerciale care operează pe teritoriul României să consulte Camerele de Comerț și Industrie teritoriale, cu privire la componența consiliilor de administrație, eventualele relații de grup în cadrul firmelor și a persoanelor, a litigiilor, relațiilor cu terții, etc.

Controlul riscului de credit nu se realizează numai prin consultarea organismelor create la nivel național, ci și prin aplicarea unor restricții în politica de creditare la nivelul fiecărei bănci. Astfel, pentru a nu se ajunge la situații în care clienții să nu poată rambursa creditele, banca utilizează în politica sa de creditare și unele restricții, menite să elimine riscul acestei activități. Dintre acestea cea mai importantă este decizia de a nu acorda credite:

- agenților economici cu management defectuos, fără perspectivă de redresare;
- agenților economici care nu contribuie cu capital propriu la finanțarea activelor circulante sau a investițiilor;
- unităților economice în reorganizare sau lichidare.

Managementul riscurilor presupune ca formă de asigurare împotriva riscului de credit *provizionarea*. Sistemul de provizionare în cadrul băncilor comerciale, reglementat de normele în vigoare, este destinat protejării capitalului băncii, protejării depozitelor persoanelor fizice și juridice, acoperirii eventualelor credite cu incertitudini în recuperare, stabilindu-se în acest sens un sistem de coeficienți de provizionare aferenți categoriilor de clasificare a creditelor, prezentați în Tabelul nr. 1.

Tabelul 1. Coeficienți de provizionare aferenți categoriilor de clasificare

Categoria de clasificare	Coeficientul
Standard	0%
În observație	5%
Substandard	20%
Îndoielnic	50%
Pierdere	100%

Cuantumul provizioanelor specifice de risc diferă în funcție de clasificarea creditelor. Astfel, fiecărei categorii de clasificare a creditului îi corespunde un anumit coeficient de provizionare. Provizioanele specifice de risc sunt aferente fiecărui credit aprobat, în curs de derulare la unitățile băncii și sunt destinate acoperirii eventualelor credite care, în urma analizei serviciului datoriei sau ca urmare a inițierii de proceduri judiciare, prezintă incertitudine în recuperarea lor. O atenție deosebită se acordă evaluării corecte și reale a riscului de creditare și a dobânzilor aferente precum și a

posibilităților certe de valorificare a garanțiilor avute în vedere la acordarea creditelor, astfel încât volumul provizioanelor constituie să fie acoperitor pentru creditele și dobânzile incerte.

În vederea administrării riscului general de credite rezultat din activitatea de creditare, managementul bancar prevede ca obligație constituirea unei rezerve generale pentru riscul de credit, în limita de 2 % din soldul creditelor acordate, existent la sfârșitul anului. Ca și în cazul analizei calității portofoliului de credite, activitatea de constituire a provizioanelor de toate categoriile capătă un caracter continuu și rezultă, implicit, din evoluția calității creditelor acordate de bancă.

Dezvoltarea unui sistem performant de analiză și evaluare a portofoliului de credite, precum și de determinare a nivelului optim de provizionare, reprezintă un domeniu de interes deosebit pentru managementul băncii. Urmărirea operativă a calității creditelor din portofoliu ar trebuie realizată prin sisteme de evaluare pe bază de punctaj, prin tehnici informatice de gestiune a datelor, precum și pe baza unor sisteme expert în vederea gestionării riscului de creditare individual și global, pe toate piețele creditului. Este necesară utilizarea unui sistem de gestiune a bazelor de date care să permită monitorizarea rapidă a stării creditelor din portofoliu. Cu un asemenea sistem performant, personalul băncii poate gestiona și agreea creditele în funcție de diverse criterii (sector de activitate, localizare geografică, tip de proiect). Sistemul asigură un control superior asupra datelor de bază și permite lucrul în timp real cu debitorii, ori de câte ori o actualizare este necesară.

Pe lângă provizionare, banca se poate proteja față de pierderile din credite prin operațiunea de cedare a riscurilor prin asigurare. Astfel, banca poate încheia asigurări cu instituții specializate, în vederea acoperirii riscurilor de pierderi la portofoliul de credite.

În analiza creditelor cu probleme, de mare importanță sunt garanțiile, respectiv tipul și mărimea lor. Acestea sunt solicitate de bănci pentru acoperirea creditelor acordate (în lei și valută) și a altor angajamente (deschideri de acreditive, scrisori de garanție bancară, avalizări). Garanțiile sunt folosite în caz de insolvabilitate a debitorului, pentru a acoperi, prin valorificare, debitul neacoperit de beneficiarul facilităților oferite de bancă.

În mod practic, garanțiile nu trebuie să fie privite decât ca o siguranță subsidiară, decizia de a acorda creditul trebuie să fie luată în funcție de posibilitatea de rambursare a creditului, care rezultă din analiza afacerii pe care o banca o creditează.

Până în anul 1998, în România, executarea garanțiilor nu avea un caracter obligatoriu. Trebuia ca băncile să inițieze acțiuni în justiție pentru obținerea titlului executoriu și, abia după această procedură, se putea trece la vânzarea bunurilor constituite drept garanție materială a creditului. Prin Legea bancară nr. 58/1998, a fost reglementată executarea garanțiilor în cazurile limită, când numai prin valorificarea acestora se mai pot acoperi pierderile convenite de bănci. Legea bancară prevede la art.44: "la acordarea creditelor, băncile urmăresc ca solicitanții să prezinte credibilitate pentru rambursarea acestora la scadență. În acest scop băncile cer solicitanților garantarea creditelor în condițiile stabilite prin normele lor de creditare". Este prima dată când legiuitorul dă un caracter imperativ conceptului de credibilitate dublat de garantare, însă legiuitorul nu face nici o referire expresă la tipul garanțiilor solicitate, garanție putând fi considerată și viabilitatea unei afaceri. În sistemul bancar românesc, garanția constituie condiția de bază în acordarea creditelor, acestea fiind constituite înainte de acordarea creditelor, îmbrăcând diverse forme: gaj, ipotecă, etc.

Procesul de preluare a controlului asupra garanției necesită timp, iar la sfârșitul acestui proces, dacă nu va fi posibil că această garanție să fie vândută la un preț care să acopere datoria, banca va obține foarte puțin sau chiar nimic din executarea ei.. *Garanțiile trebuie să reprezinte ultima sursă de rambursare a creditului, ele trebuie să se utilizeze numai în cazul în care nu mai există alte posibilități de rambursare a creditului și a plății dobânzii.* Este necesar ca la baza analizelor manageriale să stea un proces de investigare, analitic și interpretativ, care să utilizeze o varietate de proceduri și tehnici, deoarece numai în acest fel se poate obține înțelegerea necesară formării unei opinii în legătură cu decizia de creditare.

În concluzie, riscul bancar poate fi definit ca un fenomen care poate apare pe parcursul derulării operațiunilor bancare și care provoacă efecte negative asupra activităților respective prin deteriorarea calității afacerilor, diminuarea profitului sau chiar înregistrarea de pierderi.

Asumarea conștientă a unui risc presupune adoptarea de către managerul de bancă a unor acțiuni prudente și calculate, având în vedere următorii factori:

- respectarea măsurilor prudențiale impuse de autoritatea națională de reglementare;
- profitul scontat să justifice expunerea respectivă la risc;

- eventualele pierderi, prin volumul lor, să poată fi acoperite din provizioane și profit, astfel încât să nu deterioreze dramatic situația financiară a băncii;
- riscul trebuie astfel dimensionat încât pierderea produsă prin materializarea acestuia să poată fi considerată normală pentru activitatea băncii, astfel încât imaginea băncii, atât internă cât și externă, să nu fie deteriorată;
- acceptarea unui risc prudent în funcție de profitul care se previzionează a fi obținut;
- acceptarea unor riscuri care au un termen scadent;
- acceptarea numai a acelor riscuri care pot fi cuantificabile;

În activitatea de gestionare a riscului trebuie să se aibă permanent în vedere că orice afacere implică un risc, dar cel mai mare risc este de fapt ignorarea riscului.

Bibliografia:

1. Basno C., Dardac N., „Management bancar”, Ed. Economică, București 2002
2. Dedu V., „Gestiune și Audit Bancar”, Editura pentru Științe Naționale, București, 2001.
3. Mihai I., „Tehnica și managementul operațiunilor bancare”, Ed. Expert, București, 2003.
4. Nețoiu L., „Modalități de antrenare a creditului bancar în procesul de modernizare a agriculturii”, Editura Universitaria, Craiova, 2004.
5. Stoica M., „Management bancar”, Ed. Economică, București, 1999.
6. *** www.bnro.ro/legislație